RUSKI INWALID

№ 269.

SOBOTA. 17. Listopada 1817 rok.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Zawarcie. Ogłoszenie. Wiadomości Kraiowe: z Peterzburga. Wiadomości zagraniczne: Niemcy. Francyia. Angliia. Szwecyia. Rozmaitości.

OGŁOSZENIE.

Gazeta *Ruski Inwalid* w ięzyku Polskim, będzie wychodzić na rok następny 1818 według urządzenia pomiesczonego tylekroć w niedawno przeszłych numerach i w dołączonem do nich ogłoszeniu. Pozostaie nam prosić szanownych czytelników, aby ieżeli raczą zasczycić nas swoiemi względy, co nayrychley raczyli się zgłaszać i przesyłać adressa swoie do naybliższych od siebie pocztamtów, albo do Drukarni woienney w Peterzburgu z przyłączeniem na roczną prenumeratę rubli ass: 40 na półroczną 23. My z naszey strony zaręczaiąc za wszelką akuratność, mamy za powinność donieść, iż doszło do wiadomości Komitetu naywyżey ustanowionego dnia 18 Sierpnia 1814 roku, że dozorcy poczt niektórych odebrawszy gazetę, którą powinni według adressu oddać komu należy, pozwalaią iey komu innemu, a właściciel na tym cierpi. Takowe nadużycie przyzwoicie ukaranem zostanie, i mamy nadzieię, że nadal nigdzie się nie okaże; upraszamy oraz każdego, aby o domierzoney sobie podobney ze strony pocztowych dozorców nieprzyiemnosci co nayrychley donosił pomienionemu Komitetowi.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

z Peterzburga, 17 Listopada

Dnia 25 przeszłego miesiąca Października Nayiaśnieyszy Cesarz Imść naymiłościwiey mianować raczył kawalerami orderów: *Swiętego Włodzimierza 4tey kassy. Kluczarewa* Radcę Nadwornego, i *Alciewa* Radcę Tytularnego. *Swiętey Anny trzeciey klassy: Milukowa* Sekretarza Kollegskiego.

— Scena tuteysza Peterzburgska utraciła przed kilku dniami iednego z naylepszych tragicznych aktorów. Znaiomy z talentu swego *Iakowlew*, po dwutygodniowey chorobie żyć przestał. Pozostała po nim żona i kilkoro dzieci, niewziąwszy w spadku po

zmarłym prócz imienia sierot *Iakowlewa*, znalazły wsparcie w gronie iegoż kolegów. Wszyscy aktorowie, między któremi i stary nauczyciel zmarłego, od lat kilkunastu niewidziany iuż na scenie, za pozwoleniem rządu dali reprezentacyią dnia zawczorayszego na dochod wspomnianych sierot. Zgromadzenie było liczne; lecz niewiadomo iescze iak wiele ta reprezentacyia przyniosła zysku. Ten doskonały aktor znał dobrze swóy talent i pełen był ufności, iż go publiczność umie cenić; kiedy albowiem przyzłożonym chorobą, żona łez utrzymać niemogła. „Niepłacz rzekł do niey, zostawu„ię ciebie i dzieci moie w niedostatku, to „prawda; lecz pewien iestem, że wśrod serc „rodaków moich wdowie i sierotom *Iako„wlewa* na niczem braknąć niebędzie.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

z Wiednia 31 *Października.*

Jego Cesarzewicowska mość Xiąże następca, Arcyxiązęta *Renard* i *Franciszek*, Arcyxiężne Karolina i Maryia, i Xiąże Franciszek, syn Xiężney panuiącey Parmeńskiey, Opuścili 27. b. m. *Schonbrunn* w celu powrócenia do tuteyszey stolicy.

z Wiednia, 5 *Listopada.*

Cesarstwo Ichmość pomyślnie odbyli podróż po Kroacyi i 30. p. m. przybyli do miasta *Gretz* leżącego w Styryi.

Gazeta *Parmeńska* donosi, że Arcy-Xiężna panuiąca Maryia Ludwika, niewydawała żadnego urzędowego pisma, któreby się przeciwiło postanowieniom Kongressu Wiedeńskiego, i innych bądz poprzedzaiących bądz następuiących urządzeń. (Wiadomo, że w Angielskich gazetach takowe Arcy-Xiężney oświadczenia były pomiesczone.)

Od brzegów niższey Elby, 1 *Listopada.*

W *Wolfenbitel* żona iednego piekarza, kobieta dobrey konduity i matka dwoyga dzieci, zarznęła się. Była ona katolickiego wyznania, a mąż iey Ewangelickiego; Spowiednik często iey powtarzał, iż się niegodzi wchodzić w związki małżeńskie z osobą innego wyznania i że ona przezto naraziła zbawienie swoie na niebespieczeństwo; To mocno dotykało tę czułą matkę, zwłascza widząc, że i synowie iey wychowali się w wyznaniu Ewengelickiem. Kiedy teraz przy obchodzie setnicy reformacyi dzieci iey uplatały wieńce z kwiatów, a ona im pomagała i odprowadzała do kościoła, zyskała strofowanie od spowiednika swoiego, a nawet i niepozwolenie przystąpienia do stołu Bożego; to, tak dalece oheszło nieszczęśliwą matkę, iż sama sobie odebrała życie.

z Drezna, 6 *Listopada.*

Podczas obchodu setnicy reformacyi w Dreznie, wszystkie kościoły tego wyznania ozdobione były zieloną iedliną, a zaś kościoł zamkowy Protestantski ustroiony był w drzewa pomarańczowe. Drugiego dnia uroczystości wszyscy uczniowie szkół tameczłnych idąc do kościoła mieli gałązki zielone w ręku, a wychowanice miały wianki z kwiatów na głowach. W tak nazwanem *Mieście nowem* niesiona była bibliia przed uczniami idącemi do kościoła, i katechizm Lutra na iedwabnem węzgłowiu. Uczniowie celuiący otrzymali w nagrodę swey pilności do nauk bibliie i Xięgi nowego testamentu, iako też krótki rys życia Lutra. Dnia trzeciego wielu mieszkańców tuteyszych wyznania Reformackiego, przyymowali kommuniią razem z osobami wyznania Luterskiego.

Od brzegów Menu, 9 *Listopada.*

Winobranie tegoroczne w prowincyiach nad Reńskich niebędzie obfitsze od przeszłorocznego. We wszystkich prawie winnicach niewidać iak niedóyrzałe albo zwarzone mrozem winogrona.

Rząd Badeński zabronił zupełnie wywozu zboża do Francyi; a zaś do Szwaycaryi pozwolił one wyprowadzać przez Constance i trzy inne pograniczne miasta. Nadto, niemożno inaczey kupować, ani przedawać zboża, iak na targach publicznych.

Radca tayny *Gartman* przedstawił szczegółowe doniesienie czyli rapport o zatrudnieniach towarzystwa dobroczynnego, urządzonego pod protekcyią Królowey Wirtembergskiey. Zwyczay rozdawania supy uznany iest za tak pożyteczny, iż teraź Królowa roskazała odpowiedzieć na rapytanie: „Czyby niemożna było zaprowadzić poparafiiach, złożonych powiększey rzęści z ludzi ubogich, stołów publicznych, któreby dostarczały ubogim zdrowego pokarmu za naymnieyszą cenę?“ To zaprowadzenie, mogłoby mieć i ten iescze pożytek, iż męszczyźni

ubóższey klassy zyszczą na czasie do pracy, a kobiety niebędą odrywane od wychowania dzieci swoich.

Kapłan wyznania Katolickiego i professor *Von-Esse* w Marburgu, znaydował się na nabożeństwie powszechnem wyznań Ewangelickich.

Rząd Ienewski znowu przedsiębierze środki w celu zapobieżenia niedostatkowi i drożyznie żywności w roku następuiącym. Tenże rząd uczynił niektóre przemiany w kodexie Kryminalnego processu Francuzkim, w innych zaś częściach, przyiął ten kodex bez żadney odmiany. Wszyscy którzy przez rozmaite namowy lub zły przykład staią się przyczyną zgorszenia, albo też pociągaią do iakich kolwiek nieprzystoynych zabaw młodzież niemaiącą lat 21 skończonych, ulegaią surowey karze. Kobiety nierządne są także przedmiotem pilnego oka policyi i częstokroć ulegaią karze więzienia, i skazaniu na chleb i wodę na kilka miesięcy.

Francyia.

z Paryża, 4 Listopada.

Liczba naszych dywizyi woiennych dotychczas składaiąca się z 24, zmnieyszona iest do 21.

Niedawno schwytała tu policyia iedną kobietę, która publicznie i głośno po ulicach zachęcała do powstania, i buntownicze miewała przemowy. Osądzono ią na 13 miesięczne więzienie, 50 franków kary pieniężney, pięciuletnie po tem zostawanie pod okiem policyi i 200 franków zabespieczenia.

Przypadek, który niedawno miał mieysce przy teatrze tuteyszym u bramy *St-Martin*, dał nastanie zapytaniu następuiącemu, które iest teraz przedmiotem rozmów i rostrząsań powszechnych: „Czy Dyrekcyia teatralna, izst obowiązaną płacić aktorce niezamężney, za czas iey połogu?"

Angliia.

z Londynu, 6 Listopada.

Powiadaią, że Austryia uiści się nam w części długu, przez dostarczenie lasu na okręty.

Donoszą z Mexyku, że Jenerał *Mina* doszedł iuż do *St. Louis de Potosi*. Wystąpiwszy z *St Andero* na czele 800 albo 1000 ludzi, był napadnionym od 3000 roialistow pod dowodstwem Jenerała *Arrando*, w tey liczbie znaydowało się 600 iazdy. Dał iednakże mężny odpor przewyższaiącey sile, i szedł daley we wnętrzne prowincyie. Strata roialistów w tey utarczce wynosi do 200 ludzi. Iednakże oni po kilku dzienney osadzie dobyli *Soto la Marina*.

Szwecyia.

z Sztokolmu 31 Pażdziernika.

W tuteyszey gazecie pocztowey pomieszczony iest następuiący Artykuł:

„Jego Królewska Mość dowiedziawszy się, że wyszło z Kronsztatu 5 Cesarsko Rossyyskich Okrętów, a z Rewla 3 Fregaty, które maią się połączyć na morzu Baltyckiem i będą przechodzić przez *Zund*, rozesłał zalecenia do wszystkich władz morskich i lądowych, aby w przypadku potrzeby w czasie pobytu pomienioney eskadry Rossyyskiey w którym kolwiek z portów Szwedzkich, czyniona iey była pomoc, i wyswiadczane wszelkie oznaki prawdziwey przyiaźni, która teraz łączy tak ścisle te dwory między sobą."

— Według doniesień urzędowych z okolic *Warberga* i *Kongsbacka*, spokoyny czas iaki tam panuie teraz, sprzyia połowowi śledzi, który iak wnoszą, nadzwyczaynie w tym roku będzie obfity.

Urządzenie biura handlowego do tego stopnia tu zniżyło było cenę zboża, iż Król chcąc onę utrzymać na mierze przyzwoitey, rozkazał zakupywać znaczne partyie zboża do magazynów skarbówych. Ten środek potrafił utrzymać cenę przyzwoitą, i zabespieczył stolicę od niedostatku na przyszłość.

— Donoszą z Londynu że statek przewozowy *Williams* et *Mary*, który regularnie odbywał podróż z Waterford do Bristol, w nocy z 23 na 24 b. m. uderzył się o skałę nazwaną *Willeys* i wprzeciągu 15 minut poszedł na dno. Z 60 osob które były na nim, 9 tylko zostało ocalonych.

ROZMAITOŚCI.

Dokończenie uwag czytanych na posiedzeniu uczonem w Krakowie przez W. Markiewicza.

Hrabia *Laborde* członek Jnstytutu, unosząc się nad pochwałami szkółek *Bella* i

Lankastra przydaie, że one wszędzie w oświeconey Europie powinny bydź i wkrótce będą zaprowadzone; w iedney tylko Polsce widzi niepodobieństwo zaprowadzenia onych, uznaiąc dobry i rozsądny nasz lud wieyski w swoim stanie za daleki ieszcze od udziału tego dobrodzieystwa, o którym tak mowi: „Włościanin Polski, przedzielony od innych klass przez żydów, którzy trzymaią w rękach swoich handel przemysł i kapitały kraiu, wstrzymany w swoich postępach, niezna człowieczeństwa tylko przez potrzeby, ani innego życia nad niedostatek.

Nie wchodzę w to, iak daleko Pan Hrabia niemylny iest w swoiém twierdzeniu, czy on sam osobiście przekonał się o tym stanie naszego ludu, czy też na wzór innych, idąc za uprzedzeniem raz powziętem, zbierał z różnych dzieł wiadomości bez dowodów, aby swoie tem większem i osobliwszem zrobił; to tylko muszę mu przyznać, iż on nienaydaley od prawdy się obłąkał; Lud bowiem nasz w większey części iak ów chory, wzbraniaiący się lekarstw zbawiennych, niedozwala ieszcze nawet brzasku światełka wpuścić do swoiego poziomego i dymem przeiętego szałaszu, tak dalece, iż groźbą i nakazem w wielu mieyscach przymuszać go trzeba było do tego, co go może zasłonić od napaści i oszukaństwa tey chytrey klassy współmieszkańców która iego nędzą żyie. Wstydzimy się w oczach innych narodów za iego ciemnotę i spodlenie; ale on sam z siebie nie dąży ku swoiemu ulepszeniu, zdaie się iak gdyby czekał aż ci, którzy byli przyczyną poniżenia iego, dzwigną go własnemi siłami, i wrócą do praw iemu właściwych, iakich używaią klassy rolnicze u innych bogatszych i przemyslnieyszych narodów. Proźnym iest zarzutem tych, którzy się boią z kilku przykładów źle dobranych, że wieśniak, powziąwszy pierwsze te nauki, opuszcza swoie siedlisko i ze szkodą rolnictwa przenosi się do miasteczka; ta nieprzyzwoitość mogła się dotąd zdarzyć poki wiesniak umieiący czytać, pisać i rachować iest u nas ieszcze Fenixem. Lecz gdy ta pierwsza skorupa ciemnoty raz rozbitą, a oświata pierwiastkowa upowszechnioną zostanie, co wkrótkim czasie przy pomocy nowey metody swóy skutek wziąść może, natenczas umieiący czytać i pisać rolnik nigdzie nie znaydzie powabnieyszego dla siebie mieysca nad to, w którém się urodził.

„Lecz z drugiey strony pamiętać nam zawsze na to należy, iż nigdy żaden naród niepotrafi użyć na swoie szczęscie dobrodzieystw, które hoyną ręką natura sypie na iego krainę, nigdy nie może się stać przemyślnym, ludnym i bogatym, póki wszystkie klassy niewezmą się razem za ręce, a osobliwie póki ta, która iest nayliczniеysza, niezacznie szczerze pracować razem z nami na dobro spólne. Na próżno zakladać będziemy Instytuta, sprowadzać skądinąd lub wysyłać młodzież za granicę; naród na ziemi swoiey i w sobie samym wielkości i świetności dla siebie szukać powinien, i znaydzie, kiedy iey szuka. Wszelkie zaś inne powierzchowne lekarstwa, wszelka okazałość i możnosć małey liczby naczelnych familiy będą tylko blaskiem zewnetrznym, a my przyodziani tą powierzchownością, wewnątrz u siebie zawsze będziemy szczerze ubogiemi.

„Wracaiąc do uwag Pana *Laborde*, gdyby nawet zaprowadzenie i urządzenie podobnych szkółek niedało się tak łatwo po wsiach uskutecznić, miasta przynaymniey mogą bydź do tego w stanie; a ieśli które, to *Kraków*, przeznaczony na spokoyność i przybytek nauk, pierwsze ma prawo, i pierwszy dadź tego przykład z siebie iest obowiązany. Mamy w naszem samém mieście 9 szkółek parafiialnych, a liczba uczących się, iak dotąd, zapewne 200 niedochodzi; za wprowadzeniem zaś metody *Lankastra* można bydź pewnym, że liczba ich przynaymniey we tróynasób się powiększy, a wszystkie szkółki w iednę przelane bydź będą mogły. Przez to przyspieszy się to pożądane dla przemysłu i obyczajów miasta upowszechnienie oświaty pierwiastkowey; a do nas obywatelów tey szczupłey krainy należeć będzie chwała, żeśmy pierwsi swoim przykładem dali wzór piękny współrodakom naszym do naśladowania.„

Wiadomość lekarska.

W pewnem mieście Francuzkiem uleczono cztery osoby choruiące na świerzbiące wrzodowate liszaie przez zaszczepienie im na około tych liszaiow krowiey ospy.

W PETERZBURGU

w Drukarni woienney Głównego sztabu IEGO CESARSKIEY MSCI.